

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvème ANNÉE

15 Mai 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 297

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi beşinci sene

15 Mayıs 1930

muesseseleri olan kitabhaneler, matbaalar, mecmualar büyüyor, adedleri ve ehemmiyetleri artıyor. Bizde aksine bir gerileme vardır. 4 mayıs 1930 tarihli **Milliyyet** gazetesi bizim **Kitabcılar Cem'iyeti** reisile bir mulakatını neşr ediyor. Reis 1315 tarihinde İstanbul'da 250 kitabcı varken bu gün 50 kitabcı dükânı kaldığını ve okuyucular adedinin de eski miktarının ancak 6 da birine indigini ilave ediyor! Başka her memleketde tabi'lerin, naşirlerin, kitabcıların memleketin bilgisine hizmetleri nazara alınarak her nevi vergiden

muaf tutulduklarını bizde ise kitabcılara diğer alelade tacirlere yapılan muamele yapıldığını söylüyor.

Maksad mütemeddin ve yüksek milletlerde bilgi teşekküllerinin nasıl süratle büyüdüğünü göstermektedir.

Serpuşlarımız değiştiği gibi serlerimiz de de bir değişiklik lazımdır aksi takdirde

Serpuşlar değişti fakat ser değişmedi!

derler ve yarı ağıyar bunda haklı olurlar.

«Bilenlerle bilmeyenler müsavi olurlarmı?»

Dr. AB. Djevdet.

Ameli Ruhiyyat [*]
LES INCERTITUDES DE L'HEURE
PRÉSENTE

Dr. Gustave Le Bon

1

Ustadımız **Dr. Gustave Le Bon** un bu çok kıymetli küçük kitabını vaktile tercüme etmişdim. Hatta baş tarafından bir miktarı tefrika suretile dört beş nushamızda çıkmıştı. Fakat lâtın harflerinin kabulü aylarına müsadif olduğundan bazı karışıklıklar olduğunun farkına sonra vardık. Mütercimim bu kitab hakkındaki mütalaa-sını 267 numaralı **İctihad** da, müellifin medhalini 176 uumrulu **İctihad** da bulacağınız gibi bu eser hakkında, Fransa ıcali ilmiyyesinin takdirlerini de 270 numarulu, **İctihad** da bulursunuz.

Şimdi bu nushadan itibaren kitabı tefrikaya başlıyoruz. Bütün kitabı okumak ve icabında müracaat etmek isteyen okuyucularımız 297 inci numrodan itibaren **İctihad** nushalarını hususî bir itina ile muhafaza ve mütalâa etmelidir.

Dr. AB. DJ.

Siyasî Hayat

Harbin yarattığı siyasi ve ahlaki bozukluk

Cihanşumul kararsızlık, harbin en ziyade göze çarpan neticelerindendir: Müesseselerin kararsızlığı, ittifakların kararsızlığı, mütfekkirlerin kararsızlığı.

Yalnız maddî Avrupa yı değil, ma'nevî Avrupa yı da yani [ahlakî Avrupayı da] yeniden inşa edebilmek gerektir. İş zevki, disiplin

[*] Bu kitap Dr. Gustave Le Bon un bu yolda yani kısa ve özlü mülâhazalardan müteşekkil olarak yazdığı kitapların üçüncüsüdür. Bunlardan birincisini bundan on iki sene evvel (Asrımızın nususi felsefiyyesi) ismile Türkçeye tercüme ve neşretmişdik. İkincisini iki sene evvel **DÜN VE YARIN** ünvanile tercüme ve neşrettik. Bu üç kitab hakikaten içtimai ve psikologia'î, hayati mes'elelerin heman kâffesi üzerine kâfi ve âfiyet bahş ameli bir ziyâ tevcih etmiştir.

ve hissi vazife aleddevam zayıfladığı halde ihtiraslar, kinler ve ihtiyaçlar büyümektedir.



Bütün ictimai binyanları cihan harbi sarsmış olduğundan kavmler, deneyerek, a'malar gibi yoklayarak, yeni müessese (Institution) lar arıyorlar. Bunların bir düziye eski müesseselere avdet etmeleri, galiba başka müesseselerin mevcut olmamasındandır. Harbden evvel müteşekkil devletlerin müvazeneleri sabitdi; Çünkü bunun teşekkülü için asırlarca çalışılmıştı. Suluhdan beri yaratılan sun'î muvazeneler pâydar degillerdir. Çünkü ş'eniyyetlere (yani nefisül'emir lere) yabancı nazarı prensiplerden sadır olmaktadır.



Avrupa, aşikâr bir suretde, yeni siyasi gruplar teşkiline doğru gitmektedir. Bu gruplar ne harbden evvelki grupların, ne de harbin teşkil ettiği grupların aynı olmayacaktır. İtalya ... (İngiltere) ye, Almanya ... İngiltereye ve Rusya ye, Fransa .. (Türkiye ya, Polonya ya ve Balkan devletlerine doğru müteveccihdir. Bu yeni muvazeneleri payidar ve sabit bir hale koymak için bir çok yeni mücadeleler zaruri olacaktır.



Mutavassıt münevver sınıfların mahvolmaları, ve eski ecirler rifaha mazharı olurken bu münevver sınıfların nîm ecirlik haline meburi avdetleri harbin en tehlikeli neticelerindendir.



Ş Büyük harbin kurbanı olan askerlerin miktarı malûmdur. Harbin tahrib ettiği fikirlerin ve itikadların miktarı halâ meçhul kalmaktadır.



Sirêtimîze [Harekât ve sükenatımıza]

istikamet veren ve fi'il ve harekette bulunma - dan fazla düşünmekden, mulahazalarda bulunmaktan bizi müstağni kılan zihni itiyadlarımızın zım kısmen ziya'ı da ictimai muvazenesizliğin derin sebepleri arasında bulunur .

Bir cemiyetin, üzerine istinad ettiği fikirler yıkıldığı vakit bu cemiyet anarşi haline düşer ve kendisine yeni bir ictimai bünyanı tesisine musaid derecede zikudret diğer müdir fikirler bulduğu güne kadar bu anarşi devam eder . Mefkûrenin her tebeddülü derin hercû'mercleri tezammün etdiğinden , bir mefkûreden diğer mefkûreye geçme , daima pek uzun sürer .

II

Hükümetlerin yeni müşkilâtı

Hakikat, insanların büyük ekseriyetince itikad edilen şey olduğundan [yani insan için hakikat, itikad ettiği şeylerden ibaret olduğundan] insanları ezcümle, itikadlarıyla idare etmelidir. Zimamdarlar için, en lüzumlu psychologia'ie malumat arasında mü'tena bir mevki'haiz olanlarından biri de, fikirleri kendi fikirlerinden başka olan insanların zihinlerine nüfuz etmek ve bu fikirlerle muhakeme ve mulâhaza etmek sanatıdır .

Politikanın vahim müşkilâtından biri de haddizatında hata olduğu halde kitlei nasın nazarında doğru addolunan fikirlerle hükümet idare etmek mecburiyetidir. [*]

Vaktile devlet adamları pek sabit teammüller, an'aneler üzerine istinad ederek hükümeti idare ederlerdi. Bugün enamin mütelevvin ve değişici kanaatlerini tâkib etmeye mecbur olduklarından devlet adamları enam tarafından kabili kabul içtihadlardan gayri ictihadlar telkin etmemek ve kabili kabul olmıyan içtihadları ta'dil etmeye gayret etmek mecburiyetindedirler.

Bir memleket, hükümetini değiştirebilir fakat siyasi an'aneleri heman heman hiç değişmez Convention hükümeti birçok noktalarda Louis

[*] Ürfii Şirazi :

عزت خود بشکن و عزت شمار ،
ز سرمد امتی از وی برار .

Dediği vakit bu hakikati psychologiaiyyeyi murad etmiştir; tercümesi şöyle olur: kendi izzetini kır ve bunu izzet say. Bir milletin zembemesini kendisinden istinbat et.

XIV)un siyasetini tâkib etdi. Bolşevikler dahi, şarkda , çarların siyasetini kemali ihtimam ile takib ediyorlar.

İnsanların harekât ve sekenatına hâkim ve saik olması lâzım gelen akli tesirlere çok kulak asmaksızın insanları harekete getirecek hissiyatı fark ve temyiz etmeyi zimamdarlar bilmelidirler.

Şekli hükümet ne olursa olsun, daima bir «oligarchie» ye [yani nüfuzlu birkaç zatın «fa'ali mayürid» ligine] müncer olur. Bu oligarchie, hükümdarlı idarelerde paydar, demokrat şı'ar, idarelerde na paydardır.

Zimamdarlar, ne istediklerini ve neye muktedir olduklarını bilmelidirler; fakat hasımlarının de ne istediklerini ve neye muktedir olduklarını bilmeye mecburdurlar.

Aczin tecelli edeceği hududa asla yaklaşmamak için insan iktidarının sınırlarını iyi bilmelidir. [Bitmedi]

Milli istiklâl için mücadelden sonra Malî istiklâl için mücadele [1]

3

Londres nin Tube denilen yeraltı demir yollarını Belçikalılar'la Amerikalılardan müteşekkil bir şirket yapmışdır ve bu demir yollar yer altında bugün sekiz milyon nüfusu havi olan Londres yi dolaşır, asansörlerle yer yüzüne çıkılır ve asansörle bu demir yollarının stationlarına inilir. Trenlerin hareketleri arasındaki fısıla 2 dakikadır. Yani bir treni kaçıranın diğer treni beklemek için gayp edeceği zaman iki dakikadan ibaretdir .

1904 de Londres,de bulunduğum zaman hal bu merkezde idi ve ozaman Paris, Londres nin izdiham ve faaliyetine nazaran ölmüş bir şehir gibi idi. Şimdi Manche denizi altından bir tünel yaparak İngiltereye Fransayı raptetmek perjesinin Londres de kabul olunduğunu yevmî gazetelerimizde okuyoruz. Bunları söylemekden maksad bir mukayese hissi uyandırmakdır,

[1] 18 mart 1930 da Üsküdar Erkek Lycéesinde ve 10 nisan 1930 da İstanbul Türk Ocağında içtihad sahibi tarafından verilmiş olan konferansın mabadi. Baş tarafları 294 ve 296 numarolu içtihad lardadır.